

Diarienummer: DO 2025/4352

ju.remissvar@regeringskansliet.se
ju.L5@regeringskansliet.se

Yttrande över En straffreform (SOU 2025:66)

Diskrimineringsombudsmannen (DO) lämnar utifrån sitt uppdrag och verksamhetsområde nedan synpunkter på betänkandet.

Vikten av icke-diskriminering vid en omfattande kapacitetsutbyggnad

Utredningen har haft i uppgift att göra en översyn av straffskalorna och reformera påföljdssystemet. Syfte med uppdraget är att straffskalorna på ett bättre sätt än i dag ska återspegla brottens allvar och att påföljderna som döms ut ska framstå som rimliga och rättvisa. Reformen förväntas leda till 16 000 tillkommande fängelseår per år och kosta cirka 16 miljarder kronor årligen att genomföra. Kriminalvården befinner sig redan idag i ett ansträngt läge där platser och beläggning ökar.¹ DO ser ökade risker för otrygga miljöer när Kriminalvården, under redan ansträngda förhållanden, förväntas genomföra den omfattande kapacitetsutbyggnad som förslagen innebär. Detta kan leda till ökad risk för diskriminering och kan utgöra hinder för tillgång till lika rättigheter och möjligheter.

Kriminalvårdens verksamhet omfattas i dagsläget inte fullt ut av diskrimineringslagens bestämmelser. Förbudet inom Kriminalvårdens verksamhet omfattar endast när den som helt eller delvis omfattas av lagen om offentlig anställning bistår allmänheten med upplysningar, vägledning, råd eller annan sådan hjälp, eller på annat sätt i anställningen har kontakter med allmänheten (2 kap. 17 § diskrimineringslagen). Förbudet gäller alltså i princip hur anställda bemöter allmänheten. Utöver det är diskriminering förbjuden inom arbetslivet och Kriminalvården har även enligt diskrimineringslagen som arbetsgivare skyldig att arbeta med aktiva åtgärder.

¹ <https://www.kriminalvarden.se/forskning-och-statistik/statistik-och-fakta/kos--kriminalvard-och-statistik/>

DO vill utifrån de identifierade riskerna för diskriminering och begränsningarna i lagstiftningen som nämns ovan påtala nödvändigheten av att tillämpningsområdet för diskrimineringslagen utvidgas så att offentlig verksamhet, inklusive Kriminalvården fullt ut omfattas av förbudet mot diskriminering. Detta blir av särskild stor vikt i ljuset av de stora förändringar som föreslås. Regeringen har tidigare meddelat att de avser bereda ett lagförslag om utökat skydd mot diskriminering i offentlig verksamhet. DO ser positivt på detta, men vill betona att det är viktigt att ett sådant skydd kommer på plats skyndsamt och att det omfattar all offentlig verksamhet, inte minst rättsvårdande myndigheter.

DO ser med oro på oöverskådliga konsekvenser för barn och unga

DO ser med oro på de många utredningar som lagts fram på kort tid och som kan få stora och oöverskådliga konsekvenser för barn och unga. Enligt utredningen kan det genom förslagen bli vanligare att barn under 18 år häktas och/eller döms till en frihetsberövande påföljd. I tidigare remissvar har DO lyft risker för diskriminering och hinder för lika rättigheter och möjligheter vad gäller förslag om att huvudmannskapet för unga lagöverträdare som dömts till frihetsberövande påföljder flyttas över från Statens institutionsstyrelse (SiS) till Kriminalvården.² Frågan aktualiseras ytterligare genom förslaget om sänkt straffbarhetsålder för vissa allvarliga brott, ett förslag som DO avstyrkt.³ De sammantagna konsekvenserna för barn och unga behöver analyseras ytterligare och det som bedöms vara barnets bästa i enlighet med FN:s konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen) måste i första hand beaktas i den fortsatta beredningen.

Beslut i detta ärende har fattats av enhetschefen Cecilia Narby efter föredragning av experten Janna Törneman. I den slutliga handläggningen har också experten Björn Brodin deltagit.

Cecilia Narby

² DO (2023). Yttrande över En översyn av regleringen om frihetsberövande påföljder för unga (SOU 2023:44)

³ DO (2023). Yttrande över En översyn av regleringen om frihetsberövande påföljder för unga (SOU 2023:44).